

ביאורים בתורת רבינו

לקוטי שיחות
מכ"ק אדמו"ר מליובאוויטש
עם ביאור ופירוש

בענין החידוש המיוחד
בבית המקדש השלישי

דברים - שבת חזון

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ושלוש לבריאה

קובץ זה נדפס
לעילוי נשמת

הו"ח התמים
ר' יעקב
בן הרה"ח מאיר צבי ע"ה

סטמבלר

חסיד נאמן ומסור
לכ"ק אדמו"ר נשיא דורנו
נלב"ע י"א ניסן ה'תש"ע
ת.נ.צ.ב.ה

קובץ זה נדפס

לעילוי נשמת

ר' פנחס ב"ר עזרא ע"ה
וזוגתו מרת אסתר הדסה ב"ר

שמעון ע"ה

רומנו

ת.נ.צ.ב.ה

קובץ זה נדפס על-ידי ולזכות
ר' מרדכי
וזוגתו מרת חיה מושקא שיחיו

בן שבת

ולזכות
ליאור בת מרדכי,
יהושע בן אברהם שיחיו
יזכו להצלחה רבה ומופלגה בכל אשר
יפנו בגשמיות וברוחניות

ולזכות ר' דוד ציון בן יצחק
וזוגתו זהבה בת מרדכי שיחיו
לרפואה שלימה וקרובה
ולהצלחת בית הספר החדש 'מנחם
מענדל אקדמי'
סגל המורים והמורות וכל העוסקים
במלאכת הקודש

קובץ זה נדפס

לזכות

ר' דוד אוריאל בן מרים

ומשפחתו שיחיו
להצלחה רבה ומופלגה
בטוב הנראה והנגלה

פתח דבר

בשבח והודיה לה' יתברך, מוגשת בזה לפני ציבור הלומדים שיחה נוספת בסדרת 'ביאורים בתורת רבינו'.

שיחה זו נדפסה בלקוטי-שיחות חלק ט' עמ' 24 ואילך. כאן נוספו לה קיצורים וסיכומים, ונתבארו הענינים והמושגים המובאים בה.

הביאורים נלקטו ונכתבו על ידי הרה"ת ר' מנחם מענדל שיחי' אשכנזי, והסתייענו רבות בהסברים שהשמיע הרה"ח ר' יואל ע"ה כהן בהזדמנויות שונות.

*

תודתנו נתונה להרה"ת לוי יצחק שיחי' אפשטיין על כתיבת הסיכומים ועריכת הביאורים. כמו כן מודים אנו להנהלת קה"ת על נתינת רשות מיוחדת להדפסת השיחות. תרגום השיחה ללשון הקודש, מתוך הלכות בית הבחירה להרמב"ם עם חידושים וביאורים.

*

שיחה מבוארת זו, מצטרפת לשיחות ומאמרים שיצאו לאור על ידינו בשנים קודמות, ובייחוד לסט הספרים "ביאורים במאמרי רבינו", שני כרכים, המאגד בתוכו שלושים ואחד מאמרים, מסודרים לפי מועדי השנה, ערוכים ומבוארים בצורה בהירה. את הספרים ניתן להשיג בקה"ת ובחנויות הספרים המובחרות.

לבקשת רבים, ניתן להוריד את הקונטרס, כמו גם הקונטרסים האחרים שנתבארו על ידינו, בכתובת: www.biurim.co.il.

*

כבר אמר דוד המלך, "שגיאות מי יבין" (תהלים יט, יג). יתכן כי נפלו אי-הבנות בעניינים המבוארים. על כן בקשתנו שטוחה בפני ציבור המעיינים לשלוח אלינו את הערותיהם ונתקנם בהזדמנות הראשונה אי"ה.

יהי רצון מהשי"ת כי העיסוק בדא"ח בכלל ובתורת רבינו במיוחד, יזרז את קיום הייעוד: "כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים" (ישעיה יא, ט).

ערב שבת קודש דברים - חזון ה'תשפ"ג

כתובת למשלוח הערות: ת.ד. 485 כפר חב"ד. או: mm.ashkenazi@gmail.com

לתרומות: שם החשבון - תורת רבינו. בנק מרכנתיל סניף 732 בני ברק, חשבון 89915935.

את
הדף

ביאורים
במאמרי רבינו

www.biurim.co.il

לתרומות: biurim.co.il/shutfut

תוכן כללי: בבית ראשון היתה המשכה מלמעלה ובבית שני היתה עבודת המטה, אבל בכל עבודה יש חסרון ולכן בשניהם היה הפסק • בבית שלישי יהיה גילוי העצמות, שעל ידו יתחברו מעלה ומטה למציאות חדשה, ואזי הנצחיות תהיה גם מצד גדרי העולם • זהו הביאור בכך שראיית בית המקדש השלישי בשבת חזון, למרות שבאה מלמעלה, פועלת על האדם שהעבודה תהיה מצד מציאותו ובאופן נצחי • והקביעות בפרשת דברים מלמדת שגם עניין זה נפעל על ידי עבודת התחתונים

א. פרשת דברים נקראת תמיד בשבת שלפני תשעה באב – "שבת חזון". מכך מובן שהענין של שבת חזון מרומז בפרשת דברים. מהו הענין של שבת חזון? ידוע מה שמביא² ר' הלל מפאריטש³ "בשם הרב מבארדיטשוב נבג"מ" אשר "שבת חזון" הוא מלשון מחזה, שבשבת זו "מראין לכל אחד ואחד המקדש דלעתיד מרחוק".

והרב מבארדיטשוב מבאר את זה במשל (כמובא שם), מאב שתפר מלבוש יקר לילדו, והילד קרע את הבגד לכמה קרעים. עשה לו אביו לבוש שני, אבל הילד קרע גם אותו. תפר האב לילדו לבוש שלישי, אבל לא נתנו לו ללבוש,

א. פרשת דברים נקראת תמיד בשבת שלפני תשעה באב – "שבת חזון". מכך מובן שהענין של שבת חזון מרומז בפרשת דברים. מהו הענין של שבת חזון? ידוע מה שמביא² ר' הלל מפאריטש³ "בשם הרב מבארדיטשוב נבג"מ" אשר "שבת חזון" הוא מלשון מחזה, שבשבת זו "מראין לכל אחד ואחד המקדש דלעתיד מרחוק".

מהו הענין של שבת חזון?

ידוע מה שמביא² ר' הלל מפאריטש³ "בשם הרב מבארדיטשוב נבג"מ" אשר "שבת חזון" הוא מלשון מחזה, שבשבת זו "מראין לכל אחד ואחד המקדש דלעתיד מרחוק".

ב. מהענינים שיש ללמוד מהמשל הנ"ל: זה שבשבת חזון "מראין לכל אחד ואחד המקדש דלעתיד", הכוונה בזה היא בעיקר ליהודים כאלו שצריך להבטיח שינתהגו בדרך הישר ולא

הרמון לבראשית ולשמות. (3) נעתק ברשימות הצ"צ לאיכה ע' 45 (אוה"ת לנ"ך ח"ב ע' א'צו) בהערות.

1) ראה של"ה חלק תושב"כ ר"פ וישב – נעתק בלקוטי שיחות ח"ה ע' 129 הערה 1.
2) ראשי פרקים מתולדותיו ראה בתחילת ספר פלא

1) ראה של"ה חלק תושב"כ ר"פ וישב – נעתק בלקוטי שיחות ח"ה ע' 129 הערה 1.
2) ראשי פרקים מתולדותיו ראה בתחילת ספר פלא

ביאורים בתורת רבינו

א "משל מאב שתפר מלבוש יקר לבנו" זה לשון המשל המובא ברשימות הצ"צ: "משל. מאב שיש לו בן יקר ועשה לו מלבוש יקר להתלבש בו ומצד שלא נזהר הבן באותו בגד ועשה מעשים אשר לא יעשו קרע אותו לכמה קרעים. ועשה לו פעם שני לבוש יקר וקרע אותו ג"כ. מה עשה האב, עשה לו לבוש שלישי ולא נתן לו ללבוש אותו רק גנוז, ולפרקים ידועים הוא

מראה לו הלבוש ואומר לו: ראה, שאם תתנהג בדרך הישר ינתן לך לבוש זה ללבוש אותו [ומצד זה מרגילו לילך בדרך הישר, עד שיודע בו שנעשה אצלו כמו טבע, אז יתן לו הלבוש להלביש אותו, כי אז אינו ירא ממנו פן יחזור לסורו, מאחר שנעשה כמו טבעית כו'] וזהו ענין שבת חזון לשון מחזה, שמראין לכל אחד ואחד מישאל המקדש דלעתיד מרחוק כו' ודי למבין".

כמו טבע".

— הרי מובן מזה, שהגילוי של שבת חזון "שמראין לכל אחד ואחד המקדש דלעתיד" — אף על פי שמראין אותו רק "מרחוק", עד שישנם כאלו שאינם יודעים מזה כלל — הוא באופן כזה שפועל בפנימיות על כל יהודי: הראיה שהיהודי רואה את המקדש מצד נשמתו, פועלת על גופו ונפש הבהמית — שגם הגוף ונפש הבהמית מתחילים ללכת בדרך הישר.

[אלא שבכדי שזה יהיה יותר בגילוי ויותר בפנימיות, הרי בדורות האחרונים — כשהתקרב זמן ביאת המשיח — גילו ופרסמו את זה לכל אחד ואחד, בכדי שיתבוננו ויתעמקו בזה, שאז יש לה "מחזה" פעולה עמוקה יותר].

סיכום: אף שהראיה היא 'מרחוק' ומצד הנשמה, הרי מאחר שמטרתה היא לפעול הליכה בדרך הישרה, מובן שהיא משפיעה בפנימיות וגם על נפש הבהמית.

ד. בענין הכרוזים השונים של בת קול שמכריזים מלמעלה והכוונה בהן לעורר את האדם לתשובה, [כגון ה"בת קול שמנהמת כיונה ואומרת אוי לבנים שבעונותיהם החרבתי את ביתי כו"ו, וכיוצא בזה], מקשים: מהי התועלת שבכרוזים אלו, הרי רוב בני האדם כאן למטה אינם שומעים את הבת קול?

וידוע הביאור בזה⁸ שהנשמה

יגרמו חס וחלילה על ידי מעשיהם שה"מלוש היקר" ייקרע "לכמה קרעים".

כלומר: לא זו בלבד שבשבת חזון, שאז הוא זמן הגילוי של בית המקדש דלעתיד, [שבשבת זו מתגלה המקדש באופן של ראיה — כהלשון "מראין... המקדש דלעתיד"], נמשך גילוי זה "לכל אחד ואחד" אפילו לאלו שעליהם אמרו שהם "מלאים מצוות כרמון"⁴ [ובדוגמת קדושת שבת ויום טוב, המאירה "אף בנפש בור ועם הארץ גמור... כמו בקדושת נפש הצדיק"]⁵;

אלא אדרבה: מאחר שהכוונה שלשמה מראין את המקדש דלעתיד היא — בכדי להרגיל "לילך בדרך הישר", הרי מובן, שעיקר הגילוי הלזה הוא לאלו הזקוקים לזה היינו אלו שאם לא יראו להם, הם עלולים לילך שלא בדרך הישר.

סיכום: כיוון שמטרת המחזה היא לעורר לתשובה, הרי מובן שעיקר הגילוי הוא לאלו הזקוקים לזה.

ג. עוד ענין היוצא מהמשל הנ"ל:

מאחר שהכוונה בזה שמראין את הלבוש "לפרקים רחוקים ידועים" היא, בכדי לעורר אצל הילד תשוקה אל הלבוש, ותשוקה גדולה כזו שתפעול עליו לשנות את הנהגתו — שילך בדרך הישר — ועד כדי כך שזה "נעשה אצלו

(7) לקו"ת תצא לו, ד. ד"ה אריב"ל בכ"י ב"ק כו' תש"ב פ"א. ובכ"מ.

(8) מקומות שבהערה הקודמת. לקו"ת האזינו עא, ד. המשך תרס"ו ע' קכא. וראה גם לקו"ת במדבר ו, ג. ועוד.

(4) עירובין יט, א (בנוגע ל"פושעי ישראל" ו"ריקנין"). וש"ג. וראה גם מדרש תהלים עה"פ (צב, יא) צדיק כתמר יפרח.

(5) תניא ספמ"ו.

(6) ברכות ג, א.

רואה את זה אפילו בעיני השכל, (ורק שמאחר שהוא מאמין בדברי חכמים, יודע הוא שכן הדבר) – מכל מקום יש להמחזה פעולה על כל יהודי,

אבל באמת צריך לומר, שישנו חילוק בין הפעולה הבאה מהמחזה שבשבת חזון להפעולה של בת קול:

בענין ההתעוררות הבאה מהכרוזים שלמעלה איתא¹⁰, שמפני שהיא באה (לא מצד האדם שלמטה, אלא) מצד אתערותא דלעילא (התעוררות של מעלה), אין לה קיום אצל האדם (אלא אם כן הוא עושה פעולה בזה) ;

שלמעלה - שומעת את כל בת קול, ועל ידי שהיא שומעת את זה למעלה זה "מצלצל", היינו נמשך ונגש, גם בנשמה שלמטה – כמאמר⁹ "אף על גב דאיהו לא חזי מזליה חזי" (אף על פי שהוא לא ראה מזלו ראה). ולכן אנו רואים במוחש שנופלים לו לאדם פתאום הרהורי תשובה בלי שום הכנה והתכוננות לזה מצדו, שזוהי הפעולה של הכרוזים העליונים שנשמתו שלמעלה שומעת.

ולכאורה היה מקום לומר שגם המחזה של שבת חזון הוא בדוגמא לזה: למרות שאין האדם רואה את זה בעיני בשר, עד אשר (לפעמים) אינו

(9) מגילה ג, א. סנה' צד, רע"א.

(10) ראה לקו"ת ויקרא ד"ה אדם כי יקריב (הובא בלקו"ת כמדבר שם) ב, סע"ב ואילך.

ביאורים בתורת רבינו

הנשמה שלמעלה בשם "מזל", כיוון שישנה הארה שנוזלת ומטפטפת ממנה אל הנשמה שבגוף. וראה במילואים.

ג "אתערותא דלעילא, אין לה קיום אצל האדם"

התעוררות תשובה הבאה מלמעלה, גם אם תהיה התעוררות עצומה, יתכן שהיא תישכח מהאדם כעבור זמן קצר, מכיוון שהיא באה רק מלמעלה, ובשכלו ומידותיו שלו הוא רחוק מהעניין. לכן, כאשר תסתלק ההתעוררות מלמעלה, תיפסק גם התעוררות התשובה שלו.

רק אם כתוצאה מההתעוררות, הוא למד והתבונן בעצמו בענייני תשובה, עד שהגיע להכרה אישית כמה "רע ומר עזבך את ה'" - אזי יהיה לך קיום.

יתירה מזו, גם בזמן שהאדם נתון בהתעוררות - אין זו אלא תנועה כללית של התעוררות ורצון להשתנות, אבל בפועל, לא יוכל לשנות על ידי זה מידות פרטיות בנפשו, ללא עבודה ויגיעה אישית.

ב "הנשמה שלמעלה" כמובן, כאשר מדובר על 'הנשמה שלמעלה', אין הכוונה שהיא 'למעלה' בגשמיות, אלא הכוונה לחלק הנשמה מהתלבשות בגוף.

וכן מבואר בדא"ח (ד"ה אריב"ל תש"ב פ"א): "שלא כל הנשמה מתלבשת בגוף רק הארת ומקצת הנשמה, דעצם הנשמה אינה בערך התלבשות בגוף". כלומר, שעצם הנשמה אינה מתלבשת בגוף, מצד מעלתה הרוחנית.

אחד ההבדלים בין הנשמה שלמעלה לבין החלק המתלבש בגוף הוא, שהנשמה שלמעלה היא בחינה שרואה ושומעת אלוקות. לעומת זאת הנשמה שבגוף אינה רואה ושומעת אלוקות. אך למרות זאת, הנשמה שלמעלה פועלת על הנשמה המלוכשת בגוף. וכך, כתוצאה מהראייה של הנשמה שלמעלה, נפעלת אמונה בנשמה שבגוף (ד"ה ואתה תצוה תשמ"א ס"ה - תו"מ סה"מ מלוקט ח"ג ע' לו). ועל דרך זה, כתוצאה משמיעת הכרוזים וה'בת קול' שלמעלה, נפעלת התעוררות תשובה בנשמה שבגוף (כדלקמן בשיחה). ולכן נקראת

סיכום: הבת-קול הקוראת לתשובה היא התעוררות מלמעלה, ולכן אין לה קיום ללא עבודה. אבל ראיית בית המקדש פועלת שההליכה בדרך הישרה תהיה אצל האדם כמו טבע, מצד עצמו.

ה. אבל צריך להבין: איך בכוחו של המחזה דשבת חזון לפעול על האדם הליכה בדרך הישר שתהיה "כמו טבע", עד שהוא לא יהיה שייך כלל "לחזור לסורו" – הרי המחזה אינו מצד עבודת האדם, אלא מזה ש"מראין" מלמעלה? ויובן זה, בהקדים הטעם הפנימי לזה שאין האב נותן לבנו את ה"לבוש השלישי", כל זמן שהליכתו בדרך הישר לא נעשתה "כמו טבע" – שזה

מה שאין כן ההליכה בדרך הישר המתעוררת אצל האדם על ידי המחזה של שבת חזון, הרי היא באופן של קביעות עד שסוף סוף לא נשאר שום חשש "פן יחזור לסורו", מפני שזה "נעשה אצלו כמו טבע".

מובן מזה, שהמחזה שבשבת חזון – שכל יהודי "רואה" את המקדש דלעתיד, אף על פי שזה בא מצד שמראים לו אותו מלמעלה, זהו באופן שפועל עליו שסוף סוף יגיע לראות את זה מצד עצמו. ולכן, גם ההליכה בדרך הישר הבאה כתוצאה מזה – "נעשה אצלו כמו טבע".

ביאורים בתורת רבינו

על האדם ללכת בדרך הישר.

וכן משמע מהלשון בשיחה, שעצם הראיה היא הפועלת באדם, ואף שהראיה באה מצד למעלה, הרי החידוש הוא שהמחזה נחקק באדם ונעשה ענין שלו: "המחזה שבשבת חזון... באופן שפועל עליו שסוף סוף יגיע לראות את זה מצד עצמו".

בנוסף, גם אם המחזה מעורר אצל האדם עבודה עצמית – אי אפשר לומר שהעבודה תהיה "כמו טבע", "באופן שלא יהיה שייך לחזור לסורו", שהרי סוף סוף האדם הוא מוגבל ובמילא עבודתו מוגבלת. ואם כן, גם לאחרי עבודותיו, עדיין שייך שיחזור לסורו.

(ואכן כך מבוואר להלן בענין הקיום של בית שני שבא על-ידי עבודת האדם, שאמנם התקיים יותר מבית ראשון, אך עדיין היה לו הפסק – כיון שעבודתו של האדם היא מוגבלת).

וזה השאלה: כיצד פועל המחזה של שבת חזון, שהאדם יגיע למצב של הליכה בדרך הישר שתהיה אצלו כמו טבע, עד שלא יהיה שייך כלל לחזור לסורו?

לדוגמא, אם ברצונו לתקן את מידת הגאווה, עליו לדעת תחילה מנין נובעת הגאווה – האם מחכמתו, או מעושרו, או מעניינים אחרים. לאחר שידע זאת, עליו להתבונן בכך שענין זה אינו סיבה לגאווה: אם יש לו חכמה או רכוש רב, יתבונן בכך שהכל ניתן לו מאת הקב"ה, והוא לא הגיע לזה בכוחות עצמו. כך גם לגבי כשרונות מוצלחים אחרים. וכך גם אם הוא בעל תורה, הרי "אם למדת תורה הרבה, אל תחזיק טובה לעצמך, כי לך נוצרת" (אבות פ"ב מ"ח).

מובן אם כן, שלשם כך נדרשת עבודה והתבוננות. אבל כל עוד לא הגיע לעבודה זו, לא יועילו לו סגולות הבת קול והכרוזים מלמעלה.

ד "איך בכוחו של המחזה דשבת חזון לפעול .. שתהיה 'כמו טבע' .."

לכאורה היה אפשר לתרץ, שהמחזה דשבת חזון מעורר אצל האדם עבודה עצמית של לימוד והתבוננות בענין תשובה, והיא זו שמביאה את האדם ל"הליכה בדרך הישר עד שהוא לא יהיה שייך כלל לחזור לסורו". אבל משמעות הענין היא שעצם המחזה הוא הפועל

סיכום: לכאורה תמוה: כיצד המחזה שבא מלמעלה, פועל שהעבודה תהיה כמו טבע? ויובן בהקדים שהבית השלישי יהיה נצחי, ולכן צריכה להיות הכנה אליו בעבודה שאין בה שינויים.

ו. מהי השייכות של הבית השלישי דוקא להענין ד"בניינא דקוב"ה" וקיום נצחי?

כללות הביאור בזה הוא, שג' בתי המקדש הם כנגד ג' האבות: בית הראשון הוא כנגד אברהם, בית שני – כנגד יצחק, ובית שלישי – כנגד יעקב¹³. ומאחר שמדתו של יעקב היא אמת – שהפירוש דאמת הוא, שאינו שייך הפסק ושינוי¹⁴, לכן הבית השלישי – שכנגד יעקב, קיים בקיום נצחי¹⁵.

סיכום: שלושת בית המקדש הם כנגד האבות, ובית שלישי יהיה נצחי כיוון שהוא כנגד יעקב – מידת האמת שאין בה שינויים.

שונה בשני ה"לבושים" הראשונים, שהאב נתנם לו ללבוש למרות שלא היה בטוח איך יתנהג הבן. ויותר מזה (בנמשל): כלפי שמיא גליא (כלפי שמים היה גלוי מראש) שהוא יקרעם?

והטעם על זה הוא (בדרך אפשר ובפנימיות הענינים):

החידוש שב"לבוש השלישי" על שני ה"לבושים" הראשונים הוא, כמו שכתוב בזהר¹¹ (על הפסוק¹² "אם ה' לא יבנה בית שוא עמלו בוניו בור"), שהבית הראשון ושני הם "בניינא דבר נש דלית ביה קיומא כלל" (בניינים של בני האדם שאין בהם קיום כלל), אבל הבית השלישי, מאחר שהוא "בניינא דקוב"ה", יהיה קיים לעולם.

ומאחר שענינו של הבית השלישי הוא מה שהוא קיים בקיום נצחי^ה, לכן גם הכנתו של הבן הלוּבש את הלוּבש השלישי, צריכה להיות, שהוא יהיה בדרגא כזו שאין מקום לחשוש "פן יחזור לסוררו".

(כו, כ). בחיי שם ועוד. צפע"נ עה"ת ויצא כח, יז.

14 "היפך נהרות המזובים במשנה פ"ח דפרה שהיא מה שנפסקים לפעמים" י' (לקו"ת שם. ובכ"מ. וראה לקו"ת ש"ח ע' 92 הערה 58 בשוה"ג).

15 לקו"ת שם ואילך.

11 ח"ג רכא, א. ח"א כח, א.

12 תהלים קכו, א.

13 ראה לקו"ת מטות (פג, ג), דגאולה ראשונה היתה בזכות אברהם וכו'. ומפרש על זה ביהל אור לתהלים שם ס"ב (ע"פ מרז"ל פסחים פח, א): בית הראשון כנגד אברהם וכו'. ולהעיר מרמב"ן תולדות

ביאורים בתורת רבינו

ו בהערת רבינו 14 "היפך נהרות המזובים .. שנפסקים לפעמים" העובדה שלפעמים הם נפסקים, מראה שגם כעת, כאשר הם נובעים, הרי זה בגלל סיבה צדדית, ולא שיש להם קיום עצמי, ולכן אינם אמת.

ה "ענינו של בית שלישי הוא מה שהוא קיים בקיום נצחי" כלומר, לא רק שבית המקדש השלישי יהיה נצחי, אלא שכל עניינו הוא נצחיות כדלקמן. ולכן, לא שייך לתת את הבגד (שכנגד בית שלישי) לזמן קצר, כי לא שייך לתת עניין נצחי, במצב שהוא יכול להתבטל.

ביאורים בתורת רבינו

מלמעלה למטה;

כמו שהוא מצד "שני", היינו מצד העולם, כשהנבראים עומדים בזיכרון והעלאה מלמטה למעלה – וענין זה הוא כנגד יצחק¹⁹ שמדתו גבורה, העלאה מלמטה למעלה²⁰;

וכמו שהוא מצד "שלישי", היינו כשמב' הענינים ביחד, [מעלה ומטה] נעשית מציאות "שלישית", הכוללת את שניהם ביחד – וענין זה הוא כנגד יעקב, מדת התפארת, מדת האמת שהוא "מבריה מן הקצה אל הקצה" – הוא כולל את הקצה הכי עליון עם הקצה הכי תחתון, עד שהם נעשים מציאות אחת²¹.

ז. להבין בביאור יותר את הענין שג' בתי המקדש הם כנגד האבות [וגם את השייכות בין שני הטעמים שבית המקדש הג' קיים בקיום נצחי – זה שהוא כנגד יעקב וזה שהוא "בניינא דקרב"ה"]:

עניינו של בית המקדש, (דאיקרי (שנקרא) משכנ¹⁶) הוא – "ושכנתי בתוכם"¹⁷, הקישור שבין הקב"ה לעולם. ובזה ישנם ג' אופנים (המרומזים במספרים המתאימים – ראשון, שני ושלישי¹⁸):

הבית המקדש כמו שהוא מצד "ראשון", היינו מצד הקב"ה שהוא נמשך מלמעלה למטה – וענין זה הוא מדתו של אברהם, טוה, המשכה

16 עירובין בתחלתו.

17 תרומה כה, ח.

18 ראה גם לקו"ש ח"ב ע' 302 [ובארוכה – שיחת ש"פ בהוב"ב תשל"א] לענין חודש הראשון השני והשלישי, שהנקודה דחודש ניסן היא יציאת מצרים – המשכה מלמעלה: דחודש אייר – ספירת העומר, העלאה מלמטה: דחודש סיון – מתן תורה, חיבור עליונים ותחתונים.

19 באוה"ת מטות ריש ע' א' שכח מבואר (וכ"ה בלקו"ת שם פג, ג), שהשייכות דגאולה השנייה ליצחק

היא – כי יצחק הוא בחי' דין וגאולה השנייה לא היתה גאולה שלימה. אבל מהמבואר בד"ה נחמו עת"ר בסופו (וראה גם ב"ב ג, סע"א) שיש מעלה בבית שני על בית ראשון – משמע שהשייכות דבית שני ליצחק היא גם מצד המעלה שבמדת הגבורה.

20 ושתי מעלות בקו העלאה על קו ההמשכה: א) (ראה להיותו בא מצד התחתון, הוא בפנימיות בו יותר (ראה לקו"ת ויקרא ב, סע"ב ואילך). ב) מכיון ש"למעשה ידין תכסוף", הרי גם האור שנמשך על ידי זה הוא "מבחינת פנימיות יותר" ? (ראה לקו"ת שה"ש כב, ג ואילך). וראה לקמן הערה 26.

ביאורים בתורת רבינו

הנתינה היא משום שהמשפיע הוא אדם טוב או מעוניין בהתפשטותו, וכלל לא נוגע מצב המקבל, אם הוא ראוי לקבל או אפילו זקוק להשפעה. זוהי המשכה מלמעלה למטה – ההשפעה היא מצד המעלה ולא מצד המטה.

לעומת זאת במידת הגבורה (דין), הדגש הוא על המקבל – ההשפעה היא כיוון שהמקבל ראוי לכך והדבר מגיע לו. זוהי העלאה מלמטה למעלה – המטה מתעלה ומזדכך והוא מקבל מצד מעלתו. מידת התפארת (רחמים), היא שילוב של חסד וגבורה – מצד אחד הדגש הוא על המקבל, כי

ז בהערת רבינו 20 "ושתי מעלות בקו העלאה על קו ההמשכה .. גם האור שנמשך על-ידי זה הוא מבחינת פנימיות יותר" ראה במילואים.

ח חסד גבורה תפארת, ראשון שני שלישי, ניסן אייר סיון ביאור השייכות של בחינות חסד גבורה תפארת לבחינת ראשון שני ושלישי, והחודשים ניסן אייר סיון:

במידת החסד, הדגש הוא על המשפיע – סיבת

לתחתונים. וגם בעם ישראל, התגלתה הבחינה של "ישראל וקוב"ה כולא חד".

ביאור הקשר של עניין זה לשלושת האבות - ראה בביאור הבא.

ט "אברהם יצחק ויעקב"

אברהם עניינו חסד, כפי שהדבר התבטא בעבודתו, שהשפיע ענייני אלוקות עד למקום הכי נמוך - הוא הקריא את שם ה' בפי ערביים שמשתחוים לאבק רגליהם. כלומר, מצד אחד הם נשאר ערביים, ובכל זאת ענייני האלוקות הגיעו עד אליהם. השפעה זו היא על דרך השפעת החסד, שהיא מצד טוב ליבו של המשפיע או רצונו בהתפשטותו, ולכן היא יכולה להגיע עד למטה מטה וגם למי שאינו ראוי.

לעומת זאת עבודת יצחק היתה חפירת בארות, שענינה לגלות את המעיינות שישנם באדמה עצמה. ענינו של יצחק היה לגלות את הקדושה והאלוקות הטמונה בעולם, כדי שהעולם עצמו יתעלה. ולכן גם עבודתו היתה רק עם נבראים שמלכתחילה במהותם הם טובים, וזו הסיבה שנשאר בארץ ישראל ולא יצא לחוץ לארץ - "אין חוצה לארץ כדאי לך". עניין זה הוא על דרך מידת הגבורה, שמשפיעה רק לאחר שהתחתון מתעלה ונעשה כלי ראוי. וראה במילואים.

ולכן, אצל שני האבות הראשונים יכול היה להיות מצב שבניהם יצאו ונפרדו מהם - "אברהם יצא ממנו ישמעאל, יצחק יצא ממנו עשיו".

ובעניין זה יש הבדל בין אברהם ליצחק: ישמעאל עשה תשובה, אבל היה זה רק מצד השפעת ופעולת אברהם, כאשר הוא מצד עצמו לא התעלה לדרגה זו, ולכן "משמת אברהם - נפל". אצל יצחק לעומת זאת, הרי עשיו היה שייך לדרגתו הרוחנית של אביו, ולכן נחשב לישראל (מומר), אך כיוון שהתלבש בגוף שהיה רע גמור - לא היתה השפעתו של יצחק יכולה לבוא לשם, כיוון שענינו של יצחק הוא לגלות את הטוב שבתחתון עצמו, ואצל עשיו לא היה שייך עניין זה.

אך אצל יעקב היו שתי המעלות: מצד אחד

ההשפעה היא משום שהמשפיע מרגיש את צערו של המקבל, ולכן משפיע רק למי שמעורר רחמים, ולא לכולם בשווה כמו במידת החסד. לאידך, יש בהשפעה זו גם ביטוי למשפיע, שכואב לו הצער של המקבל, והוא לא יכול לראות שהזולת טובל. ולכן תפארת (רחמים) כוללת חסד וגבורה. וזו הסיבה לכך שמידה זו נקראת בשם "תפארת" מלשון יופי, כיוון שגם עניין היופי בגשמיות בא מהתכללות כמה צבעים יחד.

כיצד יתכן שבאותה תנועה נפשית יהיו נרגשים גם המשפיע וגם המקבל, שלכאורה הם תנועות שונות הסותרות זה לזה? אלא ששורש התפארת הוא בדרגה נפשית שאינה מוגדרת בשום גדר, ובמקום זה אין מציאותו האישית סותרת לזולת. וכך תפארת יכולה לכלול את "הקצה הכי עליון" (נפש המשפיע) עם "קצה הכי תחתון" (מציאות המקבל), וזהו עניינה של מידת הרחמים, בה הוא והזולת נעשים "מציאות אחת" (וראה להלן סוף ביאור יג, שלכן מידת התפארת היא אמת שאין שייך בו שינוי).

ובהערה 18 מוסיף רבינו שבאותה מידה ישנם שלושה סוגי קשרים של ישראל עם הקב"ה, כפי שהם מצד החודשים 'ראשון' 'שני' ו'שלישי':

עניינו של החודש הראשון - ניסן, הוא יציאת מצרים, זהו קשר שנעשה מצד הקב"ה שהוא 'ראשון לכל' - "נגלה עליהם מלך מלכי המלכים" והוא משך את בני ישראל אליו, "משכני אחרך", ופעל עליהם עד כדי "לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה". אבל עם כל זה עדיין לא "פסקה זוהמתן", והיו במצב של "זאת ערום ועריה" מתורה ומצוות. כיוון שהתעוררות מלמעלה היא רק תנועה כללית, אבל אינה משפיעה על האדם לשנות את מידותיו הפרטיות (כדלעיל ביאור ג).

עניינו של החודש השני - אייר הוא ספירת העומר, "וספרתם לכם", כאן האדם צריך לעבוד ולזכך את שבע המידות שלו. זהו הקשר שבא מצד האדם, עבודת המטה.

עניינו של החודש השלישי - סיון, הוא מתן תורה. בנתינת התורה התבטלה הגזירה שהיתה בין עליונים לתחתונים, ונעשה חיבור בין עליונים

וזהו החילוק בין ג' בתי המקדש:

שיהיה בזה הפסק;

בזמן הבית ראשון היו ישראל, בכלל ובעיקר צריכים להיות בבחינת צדיקים²¹, שהם ממשיכים אלקות מלמעלה למטה – ומאחר שההמשכה היתה מצד למעלה, לא היתה קשורה כל כך עם המטה, ולכן היה אפשר

בזמן הבית ראשון היו ישראל, בכלל ובעיקר צריכים להיות בבחינת צדיקים²¹, שהם ממשיכים אלקות מלמעלה למטה – ומאחר שההמשכה היתה מצד למעלה, לא היתה קשורה כל כך עם המטה, ולכן היה אפשר

ובכ"מ)). וראה לקו"ש ח"ז ע' 172 ס"ה ואילך.

(ב) על ידי הגזירות וסייגים נמשך אור נעלה יותר (ראה לקו"ת מטות פה, א. המשך תרס"ז ע' פט. ועוד) וראה הערה הבאה.

23) שגם בהם – ב' קצוות אלו: מצד אחד, רוב הבעלי תשובה מלבד אלו שהגיעו לבחי' תשובה עילאה – ראה המשך ר"ה תש"ה ספט"ז צריכים שמירה יתירה ולומר א' אפשי (לקו"ת ואתחנן ט, ד), בדוגמת הסייגים שבבית שני: אבל על ידי שמירה זו גופא, מתרחקים מן הרע גם מצד חומר הגוף ונפש הבהמית השייך לחטא, ו"מעלתן גדולה ממעלת אלו שלא חטאו מעולם" (רמב"ם הל' תשובה פ"ז ה"ד).

24) ולכן בנין והתחלת בית המקדש הב' ה"ה בזמן ממשלת כורש ונתן נפקתא לבנינו (הוצאה לצורך הבית נתן להם מאת המלך) וכו' (עזרא ו, ד. וראה ג' ר"ה ד, א).

21) ולכן בנין והתחלת ביהמ"ק הא' היה בזמן דקיימא סיהרא באשלמותי, בזמן שלמה זח"א קנ, א. וראה שמו"ר (פט"ו, כו) ובכ"מ).

22) ואף שהתיקון לא היה אז בשלימות, שלא רק שלא היה אז הגילוי כבבית ראשון (ראה יומא כא, ב), אלא שגם ענין הגלות לא נתבטל לגמרי "כי היו מלכי עובדי כוכבים מושלים עליהם", וגם ברוחניות לא היתה אז חירות אמיתית שלכן הוצרכו אז ל"כמה גזירות וסייגים (בכדי) שלא תהיה יניקת החיצונים" (לקו"ת ר"ה ג, ו), מכל מקום, הרי

(א) בפרטים אלו שנתתקנו בבית שני, מכיון שהיו לאחרי החורבן והתיקון כו' ומצד עבודת הנוטה, יש בהם מעלה לגבי כמו שהיו בבית ראשון (ועל דרך המעלה שבהעבודה דיחודא תתאה לגבי העבודה דיחודא עילאה – אף ש"אי אפשר להיות ביטול הישות לגמרי" (קונט' עה"פ ט), כי על ידי עבודה זו דוקא נעשה כירור הגוף ונפש הבהמית (קונט' עה"ח שם.

ביאורים בתורת רבינו

ולכאורה זה פלא גדול: כיצד יתכן לומר שאין ציווי לעשות תשובה, האם האדם יכול להישאר רשע?

ומבאר רבינו (ראה לקו"ש ח' ל"ח ע' 22 ואילך) שתשובה אינה יכולה להיות מצד ציווי מלמעלה; כל עניין התשובה הוא, שמתגלה הפנימיות של האדם – שהוא קשור לקב"ה בעצמיותו, ולכן למרות שהתרחק ועבר על ציווי ה' – כואב לו עד עומק ליבו על כך והוא רוצה להיות קשור חזרה עם הקב"ה. ולכן תשובה שנעשית מצד ציווי מלמעלה אינה תשובה אמיתית, אלא דווקא תשובה שנעשית בבחירתו ומצידו.

ובסגנון אחר: אדם שחטא, הרי פרק עול מלכות שמים ומוכח שהציווי לא תופס אצלו מקום. לכן, אין מקום לצוות על תשובה. העובדה שאדם בכל זאת חוזר בתשובה, היא מפני שבעומק

הוא הוא ירד לחרן, שהיה מקום מאוד נמוך, ושם היה צורך בהשפעה מצד למעלה. אבל מצד שני, הוא לא רק האיר את המקום מלמעלה, אלא העמיד את השבטים באופן ש"מיטתו שלמה", שהם מצידם היו קשורים לקדושה (ראה לקו"ש חט"ז ע' 192 ואילך), בהתאם לכך שענינו הוא תפארת, שהיא חיבור העליון עם התחתון.

י "צדיקים .. מלמעלה למטה .. בעלי תשובה .. זיכוך ועליית המטה"

ביאור העניין: המנחת חינוך (מצוה ססד) מבאר, שהרמב"ם לא מנה את תשובה במנין המצוות, אלא רק את הוידוי, כיוון שאין מצוה בפני עצמה לעשות תשובה, תוכן המצוה הוא רק שאם עושה תשובה צריך לומר וידוי. וכמו בגירושין, שאין מצוה לגרש, אלא שאם מגרש ישנו חיוב לעשות זאת על-ידי גט.

מכל מקום מאחר שכללות הענין של "עולם" הוא מדידה והגבלה²⁵, הרי גם הבית השני (למרות שענינו הוא מצד המטה) היתה לו מדידה והגבלה יא;

יותר חזק²⁵, שלכן נאמר "גדול יהיה כבוד הבית הזה האחרון מן הראשון", שהבית שני היה קיומו בעולם זמן ארוך יותר²⁶ מהבית ראשון²⁷. אבל

25 רק שעל ידי העבודה, נעשה האדם כלי להאור, אלא גם, מצד מעלת בחינת האור הנמשך על ידה (ראה לעיל הערה 20), בחי' "לא אדם" שאין שייך בו שינויים (ראה תו"א עב, ג. ובכ"מ).

25 להעיר מרמב"ם הל' ביהב"ח ספ"ו - נתבאר בארוכה בהתועודות דשמחת בית השואבה תשכ"ד (לקמן ע' 68 ואילך. לקר"ש חט"ו ע' 101 ואילך. ואכ"מ).

ועל פי זה יש לומר, שגם באריכות השנים דבית שני - ב' טעמים אלו. ולהעיר מאוה"ת ש"ע א'תקכו.

26 ראה לקו"ת ויקרא ב, ריש ע"ד: "אזי יהי דבר המתקיים . . . שעל ידי בירור נפש הבהמית נמשך . . . בחינת כי לא אדם". ולכאורה הכוונה שם, שהטעם מה שבחי' אתערותא דלתתא יש לה קיום יותר, היא [לא

27 חגי ב, ט. ב"ב ג, סע"א ואילך. וראה הערה 29.

28 ראה שהעיה"א פ"ז (פב, א).

ביאורים בתורת רבינו

היתה קשורה כל כך עם המטה, ולכן היה אפשר שיהיה בזה הפסק" מה- שאין-כן בבית שני שהיה קשור עם "זיכוכ המטה" היה "שייך לעולם באופן חזק יותר". ומוסיף ש"מאחר שכללות הענין של עולם הוא מדידה והגבלה" לכן גם בית שני היה קיים במדידה והגבלה. מאידך, לקמן מובא שבית ראשון היה באופן של בלי גבול, (ואילו בית שלישי הוא חיבור של גבול ובלתי גבול).

ליבו הוא מחובר לקב"ה ואינו רוצה להיפרד ממנו. ולכן דווקא אצל בעל תשובה יש "זיכוכ ועליית המטה": עבודת הצדיק, למרות מעלתה, יתכן שנעשית רק מפני הציווי ולא מצד מהותו, ולכן נקראת רק בשם המשכה מלמעלה למטה, כיוון שעל ידה נמשך אור אלוקי שנמשך מצד למעלה על ידי קיום התורה והמצוות) אבל דווקא עבודת הבעל תשובה היא הפועלת את זיכוכ ועליית המטה (אמנם יתכן שגם צדיק מקיים המצוות מצד החיבור הפנימי, ואז יש לו גם את מעלת הבעל תשובה)..

לתוספת הסברה בכל זה, יש להקדים משל שמביא רבינו (לקו"ש ח' ט"ו ע' 86) משני סוגי תלמידים - תלמיד אחד הוא "בור סוד שאינו מאבד טיפה", הוא חוזר על כל ההשכלות ששמע מהרב, אך אינו מסוגל ללמוד ולחדש בעצמו בסוגיות שהרב לא למדו. ואילו תלמיד השני הוא "כמעין המתגבר", הוא קיבל מהרב הדרכה וכללים שחידדו את שכלו עד שיכול לחדש בעצמו.

ולכן גם בבית ראשון שהיתה בו עבודת הצדיקים, כיוון שהמשכה אינה קשורה בהכרח עם מהותם, יתכן שיהיה בזה הפסק. ודווקא בבית שני שהיתה בו עבודת הבעל תשובה, כיוון שהזיכוכ קשור עם מהותם, היה לו קיום ארוך יותר.

וראה במילואים ב לביאור הבא.

מצד אחד יש מעלה בתלמיד השני, כיוון שיכול לחדש בעצמו. אבל מצד שני הוא מחדש סברות מוגבלות, ברמה של תלמיד, שניתן לפרוך אותן - לעומת התלמיד הראשון שחוזר על סברותיו הגבוהות של הרב. כלומר, מבחינת דרגת ההשכלות, התלמיד הראשון גבוה יותר. אך מבחינת דרגת האדם, התלמיד השני גבוה יותר.

ועוד עניין בזה: כיוון שכתוב "וגם את העולם נתן בלבם" (קהלת ג, יא, לקו"ת במדבר ה רע"ב) שהנהגת העולם מושפעת מעבודת האדם, לכן עבודת התשובה פעלה שהעולם מצד עצמו יתעלה. ולכן אפילו כורש שלא היה יהודי, התעורר לבניית הבית והשתתף בו (ראה בהערת רבינו 24).

ועניין נוסף בזה: התלמיד הראשון עלול לשכוח את סברות הרב, מה- שאין-כן התלמיד השני, כיוון שחידושו באים מכוח עצמו, קשה

יא הקיום דבית ראשון ובית שני בשיחה מביא שבבית ראשון ההמשכה "לא

– לכן יהיה קיים בקיום נצחי, כי ה"גבול" של העולם גופא יהיה בלי גבול.

ובזה הוא החידוש של הבית השלישי, שמאחר שענינו הוא התאחדות המעלה והמטה ביחד²⁹

[ראה פיה"מ להרמב"ם בהקדמתו, בבי' סדר המסכתות (מס' מדות) ותו"ט פתיחה למס' מדות – נעתקו נעתקו בלקו"ש ח"ז ע' 198 הערה 5 – בשוה"ג שבווב הרברים בית שלישי יהיה דומה לבית שני. ולהעיר גם מזה ששניהם (בית שני ובית שלישי) נקראים "בית אחרון" (ראה זח"ב קג, א. ועפ"ז יש לתווכך פי' הזהר (ח"א כח, א) ש"הבית הזה האחרון" קאי אבית המקדש השלישי עם דרשת רז"ל (ב"ב שם) שקאי אבית המקדש (השני)]

– כי בית שני ענינו הוא העלאת המטה, וזהו עיקר המעלה שבבית השלישי.

(29) שהרי העילוי דלעתיד הוא שאז יהיה "כדין וכדין" – ראה לקו"ת ד"ה ושמתי כרכד. לקו"ש ח"ז ע' 200 ואילך. ועוד.

אזה פרט בבית שלישי עיקרי יותר? על כך מבאר שיעור הענין בו הוא זיכרון המטה כפי שהיה בית שני.

וע"פ המבואר בלקו"ש ח"ח ע' 27 (הערה השני' להערה 42) ש"עניק המעלה הוא זיכרון המטה, אלא שתכלית השלימות שבזה הוא ש"המטה" יתעלה כל כך עד שיהיה בו גם ענין ה"אור" של העליון יב"א* – יומתק מה שבית שלישי שייך לבית שני יותר מלבית ראשון

* ועל דרך המבואר בלקו"ש ח"ח ע' 190 הערה 27. בענין תלמוד ומעשה, דאף שגם גילוי העצם (שנעשה על ידי לימוד התורה) הוא (לא ענין נוסף. כי אם) נוגע לענין ה"דירה", המשכת העצמות – בכל זה. המעשה הוא העיקר.

ביאורים בתורת רבינו

יותר לאבד אותם. וראה במילואים א.

שבאה מצד האדם אינה בטהרתה כפי שהיא מצד למעלה, אלא קשורה ומוגבלת במציאות העולם.

(וכמו בתשובה, שגם כאשר היא באה מציודו, הרי היא מוגבלת. ולכן, כאשר יש בלעומת זה רצונות חזקים, הם יכולים להחליש ולבטל את ההתעוררות. ובאמת בפרט זה יש מעלה בהתעוררות הבאה מלמעלה, שכאשר שומע את בעצמו את הבת-קול אוי לבנים שבעונותיהם וכו' - ההתעוררות אינה מוגבלת). וראה במילואים ב.

יב בהערת רבינו 29 "אלא שתכלית השלימות שבזה הוא שהמטה יתעלה כל כך עד שיהיה בו גם ענין האור .."

כלומר, לכאורה יש כאן שני ענינים: ענין אחד הוא "זיכרון המטה", שהיא העבודה מלמטה. וענין שני הוא ההמשכה מלמעלה - "שיהיה בו גם ענין האור של העליון". ובפשטות הם ענינים הפכיים, שהרי כאשר הזיכרון בא מצד המטה, לא יכול להיות בו את האור העליון. אך כאן החידוש הוא שאין זה שני ענינים, אלא שהמטה מתעלה ומתאחד עם העליון, מפני שאין גדרים הסותרים ביניהם, כדלקמן.

זהו ההבדל בין בית ראשון לשני: בבית ראשון, היו ישראל בבחינת צדיקים; מצד מעלת האור, הרי האור שנמשך מלמעלה על-ידי התורה ומצוות של הצדיק, נעלה הרבה יותר מהאור שמגלה הבעל תשובה בכוחות עצמו - משום שהקדושה שקיימת באדם עצמו קשורה במציאותו האישית, ואילו התורה ומצוות באות מהקב"ה עצמו. ולכן דרגת הקדושה שבבית ראשון היתה נעלית יותר (ובבית שני חסרו חמשה דברים). אבל כיוון שהגילוי היה רק מצד למעלה, הרי כאשר חטאו והתרחקו מהאור האלוקי, חרב הבית.

אמנם בבית שני היו ישראל בבחינת בעלי תשובה; מצד דרגת האדם, בעל תשובה נעלה יותר, כיוון שהוא מגלה את האני' שלו עצמו. ולכן היה בית שני גדול יותר בזמן ובמקום, כיוון שהקדושה חדרה בגדרי העולם במידה רבה יותר.

אלא שלמרות זאת, גם בית שני לבסוף נחרב, "מאחר שכללות הענין של עולם הוא מדידה והגבלה", ואם כן, גם כאשר הקדושה חודרת בגדרי העולם, עדיין אין זה ענין נצחי – כיוון שהקדושה

איהו ולא אחרא (הוא ולא אחר):

כשהמשכה היא מגילויים, שכל גילוי, ככל שיהיה נעלה, יש לו ציור וגדר, אז המעלה והמטה הם שני ענינים:

אבל כשמאיר גילוי העצמות – "ביום השלישי יקימנו ונחיה לפניו"³⁰, "פנימיות ועצמות אין סוף ברוך הוא"³¹ – והרי העצמות מושלל מכל התוארים – "שלילת הגבול ושלילת הבלי גבול"³², אז נעשה ה"גבול" של המטה וה"בלי גבול" של המעלה ענין אפד³³ י.

סיכום: היכולת לחבר גבול ובלי גבול בבית המקדש השלישי, תהיה מצד גילוי העצמות, שהוא למעלה מהגדרות והגבלות, ולכן המעלה והמטה יוכלו להפוך לדבר אחד.

תרצ"א (בסה"מ קונטרסים ח"א) בסופו. ועוד.

(32) המשך תרס"ו ריש עי קסח. ובכ"מ.

(33) ראה גם לקוטי שיחות ח"ז שם ע' 202.

סיכום: יש שלושה אופנים ב'ושכנתי בתוכם': בבית ראשון היתה עבודת הצדיקים, שהיא המשכה מלמעלה, בדוגמת מידת החסד של אברהם. אבל כיוון שלא היתה קשורה עם המטה, היה בה הפסק. בבית שני היתה עבודת בעלי תשובה, שהיא זיכך המטה, בדוגמת מידת הגבורה של יצחק. ולכן היה קיים זמן רב יותר. אבל עדיין נחרב, כיוון שהעולם מוגבל. בבית שלישי יהיה איחוד מעלה ומטה, שנעשים למציאות חדשה – שגבול העולם עצמו יהיה בלי גבול, בדוגמת מידת התפארת של יעקב החודרת בכל הקצוות, ולכן יהיה נצחי.

ח. איך אפשר הדבר שהמטה, שענינו הוא הגבלה ושינוי, יהיה "חד" (אחד) עם הבלי גבול שלמעלה – על זה אמרו בזהר שהמקדש דלעתיד הוא "בניינא דקוב"ה", "בונה ירושלים ה' "

(30) הושע ו, ב. וברש"י שם: ביום השלישי – בבנין בית השלישי.

(31) ד"ה יחינו מיומים לקו"ת דברים (סד, א). דשנת

ביאורים בתורת רבינו

יג "גילוי, ככל שיהיה נעלה, יש לו ציור וגדר .. שלילת הגבול ושלילת הבלי גבול, אז נעשה הגבול של המטה והבלי גבול של המעלה ענין אפד"

כלומר, עניינו של "גילוי" הוא שיש לו תואר מסויים הקובע את הגדרים שלו ומבדיל בינו לבין ענינים אחרים. ענין זה קיים גם בגילוי שאינו מוגבל, ולדוגמא: אור בלי גבול, שיכול להתפשט ללא הגבלה, הרי זה עצמו הוא התואר שלו – שביכולתו להתפשט בלי גבול. תואר זה מגדיר את מהותו של האור: מצד אור זה, לא יכול להיות עולם נפרד שלא נועד בשביל התפשטות האור (וגם אם ייברא עולם כזה על-ידי בחינה אלוקית אחרת, כדלקמן, הוא לא יוכל להכיר במציאותו ולא יאיר בו, כי לגביו עולם זה אינו קיים).

(ניתן להביא שתי דוגמאות לענין זה: דוגמא אחת, ממעלת אור הנר לגבי אור השמש - אור השמש מאיר רק במקום החושך, ואילו אור הנר מהפך את חומר הפתילה הגשמי עצמו לאור. ולכן ככל שהפתילה גדולה יותר, כך תהיה האש גדולה יותר. ואם כן, הרי אור הנר אינו מוגבל וחודר גם בחושך עצמו (לקו"ש ח"ט ע' 66 ובהערה 48). דוגמא שניה, מההבדל בין סברא של איש חסד, שאינה מתקבלת אצל איש הגבורה – לסברא שכלית מציאותית, שמתקבלת בכל מקום. וכמו חישוב מתמטי, שהוא ענין מציאותי ולכן מתקבל וקיים בכל מקום ללא הבדלים. וכלשון הרלב"ג "וזה מסגולת האמת שהוא מסכים לעצמו מכל צד" (ס' 10)

ענין הנצחיות של המקדש דלעתיד הוא, שהוא נצחי לא רק מצד ענינו של המקדש, אלא גם מצד העולם שהוא נמצא בו יי. כי מצד גילוי העצמות הרי "ה' ימלוך לעולם ועד"³⁴ טי, שהזמן שענינו הוא שינוי, הוא עצמו נעשה נצחי ובלי גבול³⁵.

ט. וזהו גם כן הביאור במה שהמחזה דשבת חזון, ש"מראין לכל אחד ואחד המקדש דלעתיד" – אף על פי שמראין את זה מלמעלה – פועל על האדם שיתנהג בדרך הישר עד אשר סוף סוף זה יהיה אצלו "כמו טבע", כאילו היה רואה את ה"מחזה" מצד עצמו:

(34) בשלח טו, יח.

לקר'ת נשא כא, גד), ועיקר חיבור זה יהי' "בזמן שהוי' ימלוך לעולם ועד", כאשר גם הגבול דזמו עצמו יהיה בבחינת בלי גבול ככפנים.

אלא שבכללות היה ענין זה גם במקדש שבעולם הזה ואפילו במשכן (לקר'ת סס). וראה גם לקר'ש ח"ז שם בפירוש "כנגד היכל וכתליו".

(35) עט"ו ז, א. ע"ש באריכות.

ועל פי מ"ש בפנים יש לבאר פירש"י (שם פסוק יז ד"ה מקדש): "ואימתי יבנה בשתי ידים, בזמן שה' ימלוך לעולם ועד" – שהשייכות ד"שתי ידים" ל"הוי' ימלוך לעולם ועד" היא, כי ענין הבנין בשתי ידים הוא החיבור של בחי' הכלי גבול ד"שמים" שמצד בחי' "ימיו" עם הגבול ד"ארץ" שמצד בחי' "שמאל" (ראה

ביאורים בתורת רבינו

מלחמות ה' מאמר ו' ספ"ט).

אלא רק 'הוא באשר הוא', והכל יהיה רק כפי שיבחר. ולכן יכול להיווצר ממנו גם דבר שמבטא שלימות, כמו אור או חושך שנהפך לאור. אבל באותה מידה יכול להיווצר ממנו גם דבר שאינו מבטא שלימות, כמו חושך שאינו נהפך לאור.

אבל גם זה עצמו הוא "תואר" של שלימות: תוארו של גילוי זה היא שהוא מציאות אמיתית ועצמית ולכן הוא מתקבל בכל מקום.

כיון שאין בו שום גדרים, הרי מצידו אין סתירה בין האור לחושך: קיומם של הדברים הנוצרים ממנו אינו מצד מעלתם, אלא רק מצד בחירתו, וכל מה שייוצר מבטא את אותה נקודה - שמצידו הכל יכול להיות (ראה גם ד"ה גדול יהיה כבוד הבית תשכ"ב ס"ח – תנ"מ סה"מ מלוקט ח"ד ע' קיח ואילך).

והביטוי לעניין לזה הוא בחיבור ההפכים - שגם חושך מוחלט יאיר, ושהזמן המוגבל עצמו נהיה נצחי ובלי גבול, כיוון שמצידו הם אינם עניינים שונים שלכל אחד יש מעלה, אלא שניהם נוצרו בצורה זו רק מצד בחירתו (ראה בנסמן בהערת רבינו 33, ושם מצייין ללקר'ש ח"ז ע' 103 הערה 35).

והוא על דרך המבואר בפנים השיחה, שמידת התפארת מחברת מעלה ומטה: בחסד וגבורה, יש הבדל בין מעלה ומטה, ולכן יכול להיות בכך שינוי. אבל בתפארת, מכיוון שהמעלה והמטה הם מציאות אחת, ולכן לא שייך בזה שינוי. זו הסיבה לכך שמידת התפארת היא "אמת" .. שאינו שייך הפסק ושינוי".

וגם תואר זה מגדיר את עניינו של הגילוי: מצד גילוי זה יש הבדל בין אור לחושך, אלא שהוא מאפשר גם את קיומו של החושך. ועוד זאת, שמצד גילוי זה, אין מקום לחושך מצד עצמו: כיוון שמצידו יש מעלה לאור על פני החושך, הרי כל קיומו של החושך נועד כדי להפוך לאור. ולכן מצידו, לא יכול להיות עולם שאינו יכול להפוך לאור (ואם יבא עולם כזה על ידי בחינה אלוקית אחרת, הוא לא יוכל להכיר במציאותו ולא יאיר בו, כי לגביו עולם זה אינו קיים).

(ובדוגמאות שהוזכרו: גם אור הנר חודר רק בפתילות ועצים, ולא באבנים וכדומה. וגם סברא מתמטית, מתקבלת רק בשכל אדם ולא בדומם).

וזהו מה שמבואר בשיחה שלגבי כל גילוי, הרי מעלה ומטה הם שני עניינים שונים: "מעלה" הוא הגילוי, ו"מטה" היא המציאות שאינה מתהפכת לאור.

אבל האין סוף שבעצמותו ית' הוא למעלה מכל תואר: הוא אינו עניין של מעלה ושלימות,

טבע ואינו שייך כלל שיחזור לסורו חס וחלילה.

סיכום: גילוי העצמות פועל שאחדות ה' תורגש גם מצד גדרי העולם. ולכן גם ראיית בית המקדש השלישי פועלת אצל האדם עבודה מצידו, ובאופן של נצחיות "כמו טבע".

י. וזהו הטעם הפנימי שענין זה של שבת חזון (שביום זה "מראין לכל אחד ואחד המקדש דלעתיד") נתגלה

[ועל דרך הידוע³⁶ בענין אחדות ה', שאמיתית האחדות של ה' אחד ובפרט כמו שהיא מצד העצמות היא – שהאחדות אינה רק מצד האלקות בלבד אלא גם מצד הבריאה גופא יט].

ולכן, כשמראים ליהודי את המקדש דלעתיד שהוא נצחי גם מצד המטה, נפעל ממילא בהיהודי העדר השינוי גם מצידו הוא יי, עד שכן הוא גם מצד גופו ונפשו הבהמית, שגם מצידם נעשית אצלו ההליכה בדרך הישר כמו

(36) ראה לקר"ש ח"ט ע' 156 ואילך.

ביאורים בתורת רבינו

עצמם) הם היפך ממנו וסותרים לאחדות ה'. מאידך, מצד העצמות חודרת האחדות גם מצד הבריאה גופא - כיוון שהוא למעלה מכל גדר, הרי אין דבר שסותר אליו, אפילו מציאות היש'.

ההבדל בין שתי בחינות אלו, הוא בנוגע לשאלה האם יתכן שהשכל עצמו יבין שאין עוד מלבדו?

לכאורה, השכל הוא מציאות שנבדלת כביכול מאלקות, שהרי הוא בעל מחקר חפשי, ובעיני עצמו הוא המציאות הקובעת. ולכן אם האחדות היא רק מצד האלקות, הרי כיוון שהשכל הוא מציאות, אי אפשר שיבין ויונח אצלו שאין עוד מלבדו, כיוון שזהו היפך מציאותו. אבל מצד העצמות, כיון שה"מטה" אינו נפרד מאחדותו, הרי גם שכל אנושי יכול להבין ולהשיג (ועד שיהיה מונח אצלו) שאין עוד מלבדו, וראה בסעיף הבא בפנים השיחה.

יז "ולכן כשמראין ליהודי את המקדש דלעתיד .. העדר השינוי גם מצידו הוא" כלומר, שבראיית המקדש מראים לו שהעולם עצמו הוא אלקות, ועל דרך זה בישראל, "ישראל וקוב"ה כולא חד", ולכן התוצאה תהיה עבודה נצחית.

יד "נצחי לא רק מצד ענינו של המקדש .." כידוע ש"אילו משה רבינו מכניס את בני ישראל לארץ ובונה בית המקדש, לא היה נחרב בית המקדש לעולם והיה לו קיום נצחי" (ראה בהנסמן ד"ה גדול יהיה כבוד הבית תשכ"ב הערה 18). אם עניין זה היה מתקיים, הרי שלילת החורבן לא היתה מצד העולם עצמו, אלא מצד האור האלוקי שלא נותן מקום לגלות.

טז "לעולם ועד"

כאשר מדובר על האור, הרי אור הוא למעלה מהזמן, ולא שייך לומר "לעולם ועד". פירוש "לעולם ועד" הוא שמתייחסים לגדרי הזמן, אלא שהזמן עצמו הוא נצחי.

טז "שהאחדות אינה רק מצד האלקות בלבד אלא גם מצד הבריאה גופא"

דוגמא לאחדות מצד האלקות בלבד: כיוון שהקב"ה הוא 'בלי גבול' הנמצא בכל, הרי כל העולם הוא רק אמצעי עבור התפשטותו ללא כל מציאות אישית. (בדוגמת מקום שהיה מתהווה מהשמש כדי שיהיה לה היכן להתפשט).

ברם סוף-סוף לגבי בחינה זו, עצם המושג נבראים (לו יצויר שהיו קיימים כמציאות בפני

סיכום: עניין זה הוא החידוש של חסידות חב"ד, שאחדות ה' תחדור גם בגדרי המטה ובהבנה והשגה. וזהו ההסבר הפנימי לכך שעניין המחזה התגלה על ידי הרב מבארדיטשוב, שהיה לו שייכות מיוחדת לחב"ד.

יא. כשם שהבית השלישי שהוא כנגד יעקב – אף על פי שהוא למעלה מבית הראשון והשני – בא לאחרי קדימת בית ראשון ושני³⁹ שהם כנגד אברהם ויצחק (שלכן הוא נקרא "שלישי")⁴⁰,

על ידי הרב מבארדיטשוב – שהיתה לו שייכות מיוחדת לאדמו"ר הזקן ולחסידות חב"ד³⁷ יי: ולאחרי זה נתגלה זה בפועל על ידי ר' הלל מפאריטש, שהיה מגדולי חסידי חב"ד³⁸

– כי חידושה של חסידות חב"ד הוא³⁶, שאחדות הויה תורגש בעולם לא רק מצד למעלה (ובאדם עצמו – בדרך אמונה), אלא גם מצד המטה (ובאדם עצמו – "וידעת")³⁵ – וזהו ענינה של שבת חזון, שה"מראין שבא מלמעלה יפעול בהתחתון, עד שהנהגתו בדרך הישר תהיה "כמו טבע", כנ"ל.

39 וגם, בו עצמו יהיו בית הראשון והשני וזח"ג רכא, א) – בדוגמת מה שבת"ש שנס' הקיין דחוי"ג.
40 להעיר מהמבואר בלקו"ת תזריע כג, רע"ג (בענין המדות חג"ת).

37 ראה מכתביו וכו' – נדפסו בספר התולדות – אדה"ז (קה"ת תשכ"ז) ע' רנו (בהוצאת תשמ"ו – ח"ד ע' 1020).

38 להעיר גם כן שהיאצ"ט של ר' הלל הוא בחודש מנחם אב (בי"א בו) ש"ק פ' נחמו.

ביאורים בתורת רבינו

עצמו הוכיח את העניין בשכלו והגיע למסקנא שהדבר נכון.

ליתר ביאור: לפני תקופת אדמו"ר הזקן היו יהודים שאמרו זוהר ועל-ידי זה האירה נשמתם – זוהי הארה שמצד למעלה. בנוסף, היו חכמים שעסקו במחקר אלוקי, אך במחקר משיגים רק דרגות אלוקיות נמוכות ששייכות לשכל. חידושו של אדמו"ר הזקן הוא, שרעיונות של חסידות שלמעלה מהשכל, חודרים ומוכנים בשכל. וזהו חיבור של למעלה מעולם עם העולם.

כ "אף-על-פי שהוא למעלה מבית הראשון והשני – בא לאחרי קדימת בית ראשון ושני" טעם הדבר שבית שלישי בא לאחרי קדימת בית ראשון ושני – למרות שהוא נעלה מהם: אמנם החיבור של חסד וגבורה נעשה מדרגת "שליטת השליטה", שאינו מוגבל בשום גדר, אבל למרות זאת, אם אין קודם חסד וגבורה אין מה לאחד.

יח "הרב מבארדיטשוב-שהיתה לו שייכות מיוחדת לאדמו"ר הזקן ולחסידות חב"ד" ה"שייכות המיוחדת" שהיתה לרב מבארדיטשוב אל אדה"ז – מלבד העובדה שהיו מחותנים – התבטאה בין היתר בכך שהתגייס להגן עליו, כאשר חלק מתלמידי המגיד חלקו על דרכו. באחד ממכתביו בנידון זה, שיבח את אדה"ז בזה הלשון: "ואת זה אני מעיד בעדות גמורה, שמאוד היה יקר כבוד מחותני הרב הגאון [אדה"ז] נ"י בעיני מורינו [המגיד] נ"ע והיה מפליג אותו תמיד עד אין שיעור מאוד כו'" (ראה עוד בהנסמן בהערת רבינו 37).

יט "לא רק מצד למעלה (ובאדם עצמו – בדרך אמונה), אלא גם מצד המטה (ובאדם עצמו – וידעת)" אמונה היא מצד למעלה – כיוון שהאור האלוקי מאיר אצל האדם לכן הוא מאמין. אבל בהשגה שמצד השכל, הדבר מונח אצלו כיוון שהוא

החילוק בין פסח, זמן יציאת מצרים, ושבועות, זמן מתן תורה, הוא, שיציאת מצרים הוא גילוי מלמעלה, בדרך אתערותא דלעילא, שזה אינו קשור עם המטה, והוא כנגד אברהם, שמידתו היא חסד והמשכה מלמעלה למטה: ושבועות (הבא לאחרי העבודה של ספירת העומר ועל שם זה נקרא "שבועות", על שם "שבעה שבועות תספר לך") הוא קשור עם המטה⁴⁵ (וגם מצד זמן מתן תורתנו הרי עיקר החידוש של מתן תורה הוא ש"התחתונים יעלו לעליונים והעליונים ירדו לתחתונים"⁴⁶), והוא כנגד יצחק, שמידתו היא גבורה והעלאה מלמטה למעלה⁴⁷.

על דרך זה הוא גם בשבת חזון – שאז מראין את הבית השלישי – שהוא בא בהמשך לפסח שהוא כנגד⁴¹ אברהם – כי הרי שבת חזון הוא השבת שלפני⁴² תשעה באב (או תשעה באב גופא, כשחל בשבת) – והרי תשעה באב חל תמיד באותה הקביעות כמו ביום הראשון של פסח, וסימנך "א"ת"⁴³ –

ובהמשך לשבועות שהוא כנגד⁴¹ יצחק, כי כל הגילויים העליונים שברגל נמשכים כל הזמן עד לרגל שלאחריו⁴⁴ – והרי הרגל שלפני שבת חזון הוא שבועות.

והביאור בזה:

(דקו האמצעי, יעקב – לקו"ת שה"ש ט"ו, א). ועל דרך שבחג הסוכות (ויעקב נסע סוכתה – זח"ג ק, ב) יש בו חג האסיף (ועל"י מגרנך כו' לבית) ואסיפה בברכת ה' רבה (שלכן נאמר בחג הסוכות ג' פעמים שמחה – יל"ש אמור רמז תרנד).

(46) שמו"ר פי"ב, ג. וראה גם תנחומא וארא טו.

(47) ואף שבמתן תורה נתחדש גם "העליונים ירדו לתחתונים" (וראה לעיל הערה 18, שלכן הי"ה מתן תורה בירחא תליתא) – הרי

(א) גם ב"העליונים ירדו לתחתונים" עיקר החידוש הוא (לא ההמשכה מלמעלה – שהרי זה הי"ה גם לפני מ"ת – כי אם) ירידת העליונים לתחתונים, שהגילוי במתן תורה נקלט בגשמיות העולם כ"א (ראה לקו"ש ח"ח ע' 4-23).

(ב) עיקר הכוונה של ביטול הגזירה היא הנתנית כח

(41) לקו"ת במדבר יד, ג. פנחס עו, ב. ועוד. וש"נ.

(42) על דרך שבת הגדול – שלפני פסח.

(43) טור ושו"ע או"ח סתכ"ח ס"ג – והרי גם "סימן" בתורה שייך להענין (להעיר מסימני טהרה דבהמה וכו', שהם גורמים הטהרה ולא רק מודיעים – ראה צפע"ג (להגאון הרגצובי) על הרמב"ם הל' מאכלות אסורות רפ"א. לקו"ש ח"א פ' שמיני ובהנסמן שם).

(44) ראה לקו"ת ברכה צח, ב.

(45) אלא שכלול בו גם ענין דיום הבכורים (ברכת ה' מלמעלה למטה). ויום השבועות עצמו הרי הוא איחוד המטה ומעלה: (יש בו הענין ד)תספור (ויש בו הענין שבא ממילא יום חמשים יום).

ועל דרך שבחג המצות (לושי ועשי עוגות דאברהם – ב"ר פמ"ח, יב) יש בו ענין הפסח (גדי עזים* דיצחק – תיב"ע. פד"א פל"ב. פרש"י תולדות כז. ט) והמרור –

(* והתכלית בזה ובא באותו יום בפועל – קבלת יעקב את הברכות.

ביאורים בתורת רבינו

כא בהערת רבינו 47 "שהגילוי במ"ת נקלט בגשמיות העולם"

כנאמר במדרש, שבעת מתן תורה "צפור לא צווח, עוף לא פרח וכו'", ואף ה"קול שהיה יוצא מפי הקדוש-ברוך-הוא – לא היה לקולו בת קול". ומבואר בזה, שהיותו וה"קול" חדר אל כל הנבראים, לכן לא היה לו הד. כלומר, בת קול

נוצרת כאשר הקול נתקל בקיר או בדבר אחר שעוצר בעדו, דבר הגורם לקול להיזרק לאחור ולהדהד. אך במתן תורה, כיוון שהקול חדר בפנימיותם של כל הנבראים, לכן לא היה לו 'הד'. (ולדוגמא מזריקת כדור: כאשר הכדור נתקל בקיר, הוא חוזר לאחור. אך במקרה שהקיר יספוג לתוכו את הכדור הנורק, הוא לא יחזור לאחור.

גם בתורה גופא⁴⁸. וזהו החילוק בין ד' ספרים הראשונים למשנה תורה, אשר "משה מפי עצמו אמרו" (וברוח הקודש)⁴⁹:

ד' ספרים הראשונים, אף על פי שגם הם הגיעו אלינו על ידי משה רבינו, מסרם משה רבינו כשליח בלבד⁵⁰ (היינו שבהם לא מעורבת שום השגה של נבואה, אפילו לא השגתו של משה רבינו) – המשכה מלמעלה:

מה שאין כן את משנה תורה מסר משה כאילו אמרו "מפי עצמו"⁵¹, היינו שהבחינה שמשם ניתן משנה תורה נתלכשה ונתעצמה בהשגתו של משה*⁵¹ כג, על דרך עבודת התחתונים⁵².

הי' שרש נבואתו והשגתו של משה.

(50) רש"י מגילה שם ד"ה משה.

(51) שהרי "לאו מאליו הי' שונה להם משנה תורה . . . אלא . . . שמע בסניני" – רש"י ד"ה כאשר צוך סנה' נו, ב. וראה גם זח"ג ז, א (הובא בלקו"ת שם): מעצמו לא תנינן אלא מפי עצמו . . . מפי ההוא קול דאחיד ב'י'.

וע"פ המבואר בלקו"ת (הובא לעיל הערה 49) ש"מפי עצמו" הוא בחי' ז"א, צריך לומר, שכוונת רש"י ב"לאו מאליו כו"י היא שגם השרש דמשנה תורה הוא למעלה מבחי' ז"א, ורק שנתלכש בבחינת ז"א. ועיין בלקו"ת ח"ד ע' 1087 בהערות.

*51) וראה לקו"ש ח"ט ע' 9 ואילך. לקו"ש ר"ח שבט תש"נ ס"ד-ה.

(52) ראה זח"ג (רסא, א) שההפרש שבין ד' ספרים הראשונים למשנה תורה הוא דוגמת ההפרש שבין תושב"כ לתושב"פ [נהכונה (ראה מ"ע אופן רמו. אזה"ת דברים ע' ז), שהשרש בתושב"כ לתושב"פ

ומאחר שענינו של שבת חזון הוא להראות את הבית השלישי, שהוא כולל המשכה והעלאה ביחד – לכן הוא בא בהמשך ולאחרי פסח ושבועות.

סיכום: הבית השלישי בא לאחר הראשון והשני, וכך גם שבת חזון בא בהמשך לפסח ושבועות; עניינו של פסח הוא יציאת מצרים, שהיתה בהתעררות מלמעלה, כנגד אברהם. עניינו של שבועות הוא מתן תורה, שתכליתו היא זיכוך המטה, כנגד יצחק. ובהמשך לזה מראים בשבת חזון את הבית השלישי שכנגד יעקב.

כ. שני הקוים הללו – העלאה והמשכה – ישנם (ככל הענינים)

על ה"תחתונים יעלו לעליונים" (שהותחלה מיד לאחר מתן תורה), אלא שזה היה אפשר רק על ידי "יורד הויה על הר סיני – ואני המתחיל" (ראה לקו"ש שם ע' 23).

בסגנון אחר קצת: במתן תורה ישנו הענין דוידבר אלקים (דוקא) את כל הדברים האלה כו' ובצירוף קול שופר (דעל ידי זה "עם יחרדו" וכמש"נ) וירא העם ויניעו גו' * ויש בו תכלית הענין מתן התורה ולאחרי זה – ישראל אורייתא וקוב"ה כולא חד. ולהעיר מתניא פד"ה שההתחלה היא "התורה ירדה ממקום כבודה כו'" ואחר כך צריך להיות יגיעת האדם להבין ולהשיג כו' ואחר כך נעשה "יחוד נפלא שאין יחוד כמוהו ולא כערכו נמצא כלל בגשמיות כו'".

(48) בכללותו הוא ההפרש שבין תושב"כ ותושב"פ – ראה הערה 52.

(49) מגילה לא, ב. תוספות שם. וראה לקו"ת שה"ש (ג, א), ש"מפי עצמו" הוא בחי' ז"א דאצילות, "שמשם

(* שפתותיו נוטפות מן דהתלמיד בעת שיושב לפני הרב (שבת ל, ב).

ביאורים בתורת רבינו

כב "מסרם משה רבינו כשליח בלבד . . . הבחינה שמשם ניתן משנה תורה נתלכשה ונתעצמה בהשגתו של משה" וביאור הענין: "דספרים הראשונים נתגלו ע"י הקב"ה, אלא שהיו באמצעותו של משה, שהקב"ה שם את הדברים בפיו, ומשה היה מעתיקן בכתב,

וכן הוא לגבי קול, שאם יספג בקיר לא יהיה לו בת קול). אמירת הקב"ה "אנוכי הו'י אלוקך" היתה בקול גדול שחדר בכל העולם גם בדומם ולא היה דבר שיכול היה לעצור בעדו ולחסום אותו, ולכן לא הייתה לו 'בת קול' (ראה בלקו"ש חלק ד' ע' 1092 ואילך).

בסיום משנה תורה "עד הים האחרון" ואמרו רו"ל "עד היום האחרון"⁵⁶, לה"בית הזה האחרון", המקדש דלעתיד⁵⁷, שיתגלה⁵⁸ בביאת משיח צדקנו, בקרוב ממש.

סיכום: אחד הרמזים בקריאת פרשת דברים בשבת חזון: ארבעת החומשים הראשונים נאמרו בהמשכה מלמעלה, ואילו ספר דברים התלבש בהשגתו של משה - עבודת התחתונים. ובזה נרמז שכדי להגיע לבית השלישי, לא די בהמשכה מלמעלה, אלא יש צורך גם בעבודת התחתונים.

(משיחות שמחת בית השואבה תשכ"ד, שבת חזון תש"ל).

שלכן (ההתחלה⁵³ של) משנה תורה היא אלה הדברים - שהן דברי תוכחות⁵⁴ - כי דברי תוכחה מביאין לעבודת התשובה, שענינה הוא (כנ"ל ס"ז) העלאה מלמטה למעלה.

וזהו אחד מהטעמים והרמזים שבשבת חזון - שבו מראין את בית המקדש השלישי - מתחילים לקרות משנה תורה, כי לשם הגילוי של הבית השלישי זקוקים לשני הקוין⁵⁵ שבתורה: לא רק קו ההמשכה מלמעלה שבד' ספרים הראשונים, אלא גם קו ההעלאה מלמטה שבמשנה תורה.

ועל ידי זה באים להענין הכתוב

וכפס"ד הרמב"ם ה' תשובה פ"ז ה"ה (אבל ענין תשובה זו היא, כברמב"ם שם, להגאל ע"ז וענין הגאולה הוא - קו הג', ביהמ"ק הג').

(56) וזאת הברכה לד, ב. ספרי ורש"י שם.

(57) ראה תיב"ע שם: בית מוקדשא בתראה.

(58) ראה לקו"ש ח"ז ע' 91 הערה 63.

- בכלל - הוא משנה תורה] - והרי תושבע"פ הו"ע העבודה ויגיעה בכח עצמו (המשך תרס"ו ע' שפג ואילך).

(53) ושמו אשר יקראו לו בלה"ק - דברים (ל' קשה).

(54) פרש"י שם (מספרי. וראה ג"כ ת"י ותיב"ע).

(55) ובעיקר עניו התשובה (הבאה ע"י דברי תוכחות)

ביאורים בתורת רבינו

שמשה היה מדבר מנצמנו את דברי ה' אשר השיג בדעתו. והיינו שדברי הקב"ה נתלכשו בדעתו של משה (ולכן מסרם משה לבני ישראל כאילו היה אומרם מפי עצמו) (לקו"ש חל"ז ע' 42).

באופן שלא התערבה דעתו והשגתו של משה במסירת הדברים. מה-שאיין-כן במשנה תורה אף שגם הדברים שבמשנה תורה נאמרו מפי הגבורה, מכל מקום התגלות הדברים היתה על-ידי משה,

סיכום כללי

סעיף א: עניינו של שבת חזון הוא שבו מראים לכל אחד את בית המקדש, וזה פועל שבני ישראל ילכו בדרך הישרה ויהיו ראויים לבנינו.

סעיף ב: כיוון שמטרת המחזה היא לעורר לתשובה, הרי מובן שעיקר הגילוי הוא לאלו הזוקקים לזה.

סעיף ג: ועוד עניין בזה: אף שהראיה היא 'מרחוק' ומצד הנשמה, הרי מאחר שמטרתה היא לפעול הליכה בדרך הישרה, מובן שהיא משפיעה בפנימיות וגם על נפש הבהמית.

סעיף ד: כלומר, בשונה מהבת-קול הקוראת לתשובה - שהיא התעוררות מלמעלה ואין לה קיום ללא עבודה - הרי ראיית בית המקדש פועלת שההליכה בדרך הישרה תהיה אצל האדם כמו טבע, מצד עצמו.

סעיף ה: אבל לכאורה הדבר תמוה: כיצד המחזה שבא מלמעלה, פועל שהעבודה תהיה כמו טבע? ויובן בהקדים שהבית השלישי יהיה נצחי, ולכן צריכה להיות הכנה אליו בעבודה שאין בה שינויים.

סעיף ו: ובפרטיות יותר: שלושת בית המקדש הם כנגד האבות, ובית שלישי יהיה נצחי כיוון שהוא כנגד יעקב - מידת האמת שאין בה שינויים.

סעיף ז: וביאור העניין: בעניין 'שכנתי בתוכם' יתכנו שלושה אופנים - בבית ראשון היתה עבודת הצדיקים, שהיא המשכה מלמעלה, בדוגמת מידת החסד של אברהם. אבל כיוון שלא היתה קשורה עם המטה, היה בה הפסק. בבית שני היתה עבודת בעלי תשובה, שהיא זיכון המטה, בדוגמת מידת הגבורה של יצחק. ולכן היה קיים זמן רב יותר. אבל עדיין נחרב, כיוון שהעולם מוגבל.

סעיף ח: היכולת לחבר גבול ובלי גבול בבית המקדש השלישי, תהיה מצד גילוי העצמות, שהוא למעלה מהגדרות והגבלות, ולכן המעלה והמטה יוכלו להפוך לדבר אחד.

סעיף ט: ומכיוון שגילוי העצמות פועל שאחדות ה' תורגש גם מצד גדרי העולם, הרי גם ראיית בית המקדש השלישי פועלת אצל האדם עבודה מצידו, ובאופן של נצחיות "כמו טבע".

סעיף י: עניין זה הוא החידוש של חסידות חב"ד - שאחדות ה' תחדור גם בגדרי המטה ובהבנה והשגה. וזהו ההסבר הפנימי לכך שעניין המחזה התגלה על ידי הרב מבארדיטשוב, שהיה לו שייכות מיוחדת לחב"ד.

סעיף יא: עם זאת, הבית השלישי בא לאחר הראשון והשני, וכך גם שבת חזון בא בהמשך לפסח ושבעות; עניינו של פסח הוא יציאת מצרים, שהיתה בהתעוררות מלמעלה, כנגד אברהם. עניינו של שבועות הוא מתן תורה, שתכליתו היא זיכון המטה, כנגד יצחק. ובהמשך לזה מראים בשבת חזון את הבית השלישי שכנגד יעקב.

סעיף יב: זהו אחד הרמזים בקריאת פרשת דברים בשבת חזון: ארבעת החומשים הראשונים נאמרו בהמשכה מלמעלה, ואילו ספר דברים התלבש בהשגתו של משה - עבודת התחתונים. ובה נרמז שכדי להגיע לבית השלישי, לא די בהמשכה מלמעלה, אלא יש צורך גם בעבודת התחתונים.

מילואים

לביאור ג: ובדוגמת עניינים הקיימים בתת הכרה של האדם, המניעים אותו לפעול פעולות שונות, ללא ידיעתו מהם.

לביאור ז: בדרך כלל מבואר להיפך, שהמשכה

התחתונים תופס מקום.

מה אם כן הכוונה כאן, שהאור שבא על-ידי העלאה "הוא מבחינת פנימיות יותר"?

וביאור העניין: בהערה כאן אינו מדבר על המשכה 'גבוהה' יותר, אלא על המשכה 'פנימית' יותר. אלו שני עניינים שונים: יכולה להיות בחינת פנימיות של מדריגה נמוכה, ובחינת חיצוניות של דרגה גבוהה.

דוגמא לבחינה גבוהה אבל חיצונית: איש החסד, המשפיע מפני שטבע נפשו בתנועה של התפשטות להשפיע, ולא מצד מעשי המקבל; המטרה שלו היא להתפשט ולהשפיע, והמקבל הוא רק אמצעי להתפשטות זו. מצד אחד זו דרגה נפשית גבוהה, שכן הנפש נשארת בדרגתה כפי שהיא לעצמה ואינה מצטמצמת להיות בערך לתחתון, ולכן ההשפעה היא ללא הגבלה. אך מצד שני המקבל מקבל רק מהכוחות המשפיעים בפועל, כמו דיבור או מעשה, ולא מה'לב' והחשק של המשפיע.

דוגמא לדרגה נמוכה אבל פנימית: כאשר מדובר בדרגה מצומצמת, שהזולת ומעשיו תופסים מקום, והזולת עובד וראוי לקבל, אזי מתעורר התענוג של המשפיע. למשל כשרב המלמד רואה שהתלמידים מקשיבים, זה מעורר בו תענוג וחשק להשפיע למקבלים. כך שמצד אחד זו דרגה נפשית מצומצמת, בה יש תפיסת מקום לדבר שחוץ לנפש. אך מאידך, ישנו חשק ותענוג פנימי להשפיע למקבל.

והו זהו מה "שבקו העלאה .. האור שנמשך על-ידי זה הוא מבחינת פנימיות יותר", שכן אמנם אתערותא דלעילא הנמשכת על-ידי קדימת אתערותא דלתתא, באה מדרגה אלוקית נמוכה, בה הנבראים ועבודתם תופסים מקום, אך מצד שני היא באה מתוך כוונה וחשק ('פנימיות') לתת להם.

לביאור ט: מובן שאין מקרא יוצא מידי פשוטו, ויצחק עסק בחפירת בארות כפשוטם בגשמיות. אך מכל-מקום, כיוון ש"האבות הן הן המרכבה" (בראשית רבה פמ"ז¹), הרי פשוט שגם עסקיהם הגשמיים הם בהתאם לעבודתם הרוחנית. ואם כן,

העיסוק של יצחק בחפירת בארות הוא בהתאם לעבודתו הרוחנית של העלאה מלמטה למעלה.

לביאור יא א: וכמו שהתבאר לעיל לגבי התעוררות תשובה הבאה מלמעלה על ידי שמיעת הבת-קול; מצד אחד, כיון ששומע את בעצמו את הבת-קול זועקת אוי לבנים שבעונותיהם וכו' - התעוררותו היא בלי גבול, אבל מאידך היא יכולה להישאר מופשטת מעניניו הפרטיים. לעומת זאת בהתעוררות שעל ידי התבוננות אישית, אמנם היא מוגבלת, כיון שבשכל יש נתינת מקום להבין אחרת, אבל היא פנימית יותר).

לביאור יא ב: המשנה אומרת במסכת אבות (פ"ב מ"ט): "חמישה תלמידים היו לו לרבן יוחנן בן זכאי... הוא היה אומר: אם יהיו כל חכמי ישראל בכף מאזנים ואליעזר בן הורקנוס בכף שניה, מכריע את כולם. אבא שאול אומר משמו: אם יהיו כל חכמי ישראל בכף מאזנים ואליעזר בן הורקנוס אף עמהם, ואלעזר בן ערך בכף שניה - מכריע את כולם". מבאר ה'תוספות יום טוב', שאין מחלוקת בין שתי הדעות, משום שמצד אחד, ישנה מעלה מסוימת שקיימת רק אצל רבי אליעזר בן הורקנוס ומצד שני, ישנה מעלה אחרת שקיימת רק אצל רבי אלעזר בן ערך.

וכמו במשל של שני התלמידים - מצד אחד, ישנה מעלה גדולה יותר באופן השני, כשהתלמיד כבר מסוגל לחדש סברות בכוח עצמו. אבל מצד שני האופן הראשון נעלה יותר, שהרי הסברות שהתלמיד מחדש בכוח עצמו אינן מגיעות לרמת העומק של הסברות שהרב השפיע לו.

על דרך זה בגמ' (ברכות לד, ב) יש שתי דעות אם צדיקים גדולים יותר או שבעלי תשובה גדולים יותר. וכותב על כך השל"ה (בהקדמה חלק בית גדול על מארז"ל ההי"ן וחת"ן). "מר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי". ואף שלשון הגמ' הוא "ופליגא", מפרש השל"ה שכוונת הגמ' ב'פליגא' אינה שיש מחלוקת, אלא ש"הם מחולקים, כל אחד מדבר בעניין בפני עצמו". ואחד ההסברים בזה הוא שיש מעלה בצדיקים שאינה בבעלי תשובה ויש מעלה בבעלי תשובה שאינה בצדיקים כנ"ל בפנים הביאור.

החזקת מכון 'ביאורים במאמרי רבינו'

מוקדשת לחיזוק ההתקשרות לכ"ק אדמו"ר נשיא דורנו
על-ידי ועד ידידי המכון

ר' שמואל ומשפחתו שיחיו אייזנברג
הרב לייבל ומשפחתו שיחיו בוימגארטען
ר' אהרון יעקב ומשפחתו שיחיו בלנן
ר' מנחם מענדל ומשפחתו שיחיו גורביץ
ר' יהודה ומשפחתו שיחיו דוידאוו
ר' מנחם מענדל ומשפחתו שיחיו פיישר
ר' נתן ומשפחתו שיחיו ציבין
ר' ראובן ומשפחתו שיחיו קיל
הרב יצחק ומשפחתו שיחיו רסקין

קובץ זה נדפס על-ידי ולזכות

ר' ירחמיאל מנחם מענדל וזוגתו מרת רבקה פייגא
ילדיהם

חיה מושקא, אריה לייב שאול, יהודה מאיר, שלום דובער, שניאור זלמן, מלכה

גולדשמיד

להצלחה רבה ומופלגה בטוב הנראה והנגלה בכל אשר יפנו בגשמיות וברוחניות ולנחת רוח יהודי
חסידותי מתוך שמחה וטוב לבב

•
ולרפואה שלימה וקרובה לר' חיים משה בן רבקה

קובץ זה נדפס

לזכות ר' מנחם מענדל
וזוגתו מרת שטערנא שרה
ומשפחתם שיחיו

חן

לברכה והצלחה
בגשמיות וברוחניות

קובץ זה נדפס

לעילוי נשמת

הרה"ח הרה"ת ר' יהודה ליב

בן הרה"ח הרה"ת המשפיע הנודע

ר' פרץ ע"ה מאצקין

נלב"ע ט' מנחם אב התשע"ט

נדפס על-ידי ולזכות בנו הרה"ת ר'
מנחם מענדל וזוגתו מרת אסתר

ומשפחתם שיחיו

מאצקין